

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА-МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ
УНИВЕРСИТЕТИ**

Кўлёзма ҳуқуқида
УДК: 368.08:368.4:355.8

УМУРЗАҚОВА МЎЪТАБАРХОН НОДИР ҚИЗИ

**ЎЗБЕКИСТОНДА АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА
ТИББИЙ СУҒУРТАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ**

08.00.07 – Молня, пул муомаласи ва кредит

**Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
илмий даражасини олиш учун ёзилган
ДИССЕРТАЦИЯ**

Илмий раҳбар: иқтисодиёт фанлари доктори, профессор А.В. Вахабов

TDIU
kutubxonasi

Тошкент – 2021 й.

1054

МУНДАРИЖА

КИРИШ	3
I БОБ АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ТИЗИМИДА ТИББИЙ СУҒУРТАНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	15
§1.1. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш илмий-методик жиҳатларини ривожланиши.....	15
§1.2. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизимида ижтимоий суғуртани ўрни.....	29
§1.3. Тиббий суғуртанинг моҳияти ва ривожланиш тамойиллари.....	40
I боб бўйича хулоса.....	53
II ТИББИЙ СУҒУРТАНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ХОРИЖ БОБ ТАЖРИБАСИ	56
§2.1. Жаҳонда тиббий суғуртанинг шаклланиши ва ривожланиш босқичлари.....	56
§2.2. Тиббий суғурта ривожланишининг моделлари	67
§2.3. “Covid-19” пандемияси шароитида тиббий суғуртанинг амал қилиш хусусиятлари.....	91
II боб бўйича хулоса.....	104
III АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ТИЗИМИДА БОБ ТИББИЙ СУҒУРТАНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	107
§3.1. Ўзбекистонда тиббий суғурта хизматлари бозорини шаклланиши ва ривожланиш тенденциялари.....	107
§3.2. Ўзбекистонда мажбурий тиббий суғурта тизимини жорий этиш йўналишлари.....	116
§3.3. Тиббий суғурта бозорини ривожлантиришнинг муқобил сценариялари.....	128
III боб бўйича хулоса.....	143
ХУЛОСА	146
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	151
Иловалар	158

КИРИШ

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Жаҳонда ижтимоий сиёсатни муҳим таркибий қисми ва устувор йўналишларидан бири – аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ҳисобланади. Аҳолининг турмуш даражасини ошириш ва сифатини яхшилаш унинг ижтимоий жиҳатдан ҳимояланганлиги ва саломатлиги билан бевосита боғлиқ. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ) маълумотларига кўра, «Ер куррасида яшаётганларнинг 45 фоизи ижтимоий ҳимоя тизими доирасидаги пулли тўловларнинг камида битта тури билан таъминланган, қолган 55 фоизи (яъни 4 млрд. кишига яқин) бундай тўловларни олишмайди»¹. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (ЖССТ) маълумотларига кўра, «дунё аҳолисининг деярли ярми зарур тиббий хизматлар билан тўлиқ қамраб олинмаган. 800 миллиондан ортиқ аҳоли ёки дунё аҳолисининг 12 фоизи даромадларининг камида 10 фоизини соғлиқни сақлаш харажатларига сарфлашади»². Тиббиёт муассасаларининг модий-техник базалари ривожланиб боргани сари, тиббий хизматлар кўрсатиш долзарб масалаларни ҳал қилаётган бўлсада, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш соҳасида кам даромадли аҳоли саломатлигини яхшилашга имконини бермади.

Жаҳонда “Covid-19” пандемияси шароитида тиббий суғуртани такомиллаштиришга қаратилган кенг қамровли илмий тадқиқотлар амалга оширилмоқда. “Коронавирус касаллигига чалинган беморларни даволаш харажатлари ривожланган мамлакатларда 50-90 фоизи тиббий суғурта маблағлари ҳисобига қопланди”³. Лекин тадқиқотларда аҳолини ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламлари учун тиббий ёрдам хизматларини мажбурий тиббий суғурта шартномалари асосида қоплаш масалалари етарлича очиб берилмаган. Бундан ташқари хорижий мамлакатларда аҳолининг барча қатламлари учун мажбурий тиббий суғурта хизматларидан фойдаланишни

¹ Доклад о Целях в области устойчивого развития. Организация Объединенных Наций. – Нью Йорк, 2019. – С. 22. (https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019_Russian.pdf).

² [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/universal-health-coverage-\(uhc\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/universal-health-coverage-(uhc)).

³ <https://tevit.org/en/claims-about-treatment-expenses-of-covid-19-in-some-countries/>